

дитини елементарні навички з музичної грамоти; навчити дітей виразному співу; навчати дітей різним рухам під час музики відповідно до різноманітного її характеру; навчати дітей прийомам гри на дитячих музичних інструментах [7, с. 8].

Підсумовуючи викладений матеріал зазначимо, що педагогічна практика студентів музичних спеціальностей педагогічних коледжів є важливим компонентом навчально-виховного процесу фахової підготовки майбутніх музичних керівників та вчителів музики. Вона стає сполучною ланкою між теоретичним навчанням студента та його майбутньою самостійною практичною роботою в дошкільних навчальних закладах і загальноосвітніх школах, ґрунтується на базових принципах педагогічної освіти. Саме на практиці перевіряються методико-теоретична і практична підготовка студента, його готовність до самостійної роботи, створюються умови для перевірки отриманих знань й умінь у галузі музичних та загальнопедагогічних дисциплін, отримання початкового викладацького досвіду

Література

1. **Абдуллина О. А.** Проблемы организации педагогической практики студентов / О. А. Абдуллина // Педагогическая практика в системе подготовки будущих учителей : сб. науч. трудов. – М. : МГПИ, 1978. – С. 16 – 43.
2. **Букач М. М.** Формування педагогічної культури вчителя музики засобами спеціальних практик / М. М. Букач. – О. : Логос, 1997. – 196 с.
3. **Кисельгоф С. И.** Формирование у студентов педагогических умений и навыков в условиях университетского образования / С. И. Кисельгоф. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1973. – 153 с.
4. **Падалка Г. Н.** Взаимодействие учебных дисциплин в профессиональной подготовке студентов музыкально-педагогического факультета / Г. Н. Падалка // Взаимодействие педагогического вуза и школы в музыкально-эстетическом воспитании : [сб. науч. трудов]. – К. : КГПИ им. А.М. Горького, 1984. – С. 116 – 123.
5. **Педагогічна практика з дисциплін мистецького спрямування: технології впровадження у навчальний процес ЗОШ** : [навч. посіб. / Л. М. Масол., І. С. П'ятницька-Позднякова, О. А. Бурля та ін.] ; за ред. І.С. П'ятницької-Позднякової. – Миколаїв : Вид-во Миколаївського державного університету, 2006. – 116 с.
6. **Сластенин В. А.** Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки / В. А. Сластенин. – М. : Просвещение, 1976. – 160 с.
7. **Шевчук Н. І.** Програма педагогічної практики Луцького педагогічного коледжу / Н. І. Шевчук. – Луцьк : Вид-во Луцького педагогічного коледжу, 2008. – 15 с.
8. **Щолокова О. П.** Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя / О. П. Щолокова. – К. : КДПУ, 1996. - 170 с.

УДК 378.147.33:78

Шубенко Н.О.

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ЗАСОБАМИ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ МИСТЕЦТВ

В статтє рассмотрена технология формирования медиакультуры будущего учителя музыки на основе личностно-ориентированного и аксеологического подходов. Ее внедрение осуществлялось в базовые учебные дисциплины и спецкурса «Основы медиакультуры будущего учителя музыки».

Ключевые слова: *медиакультура, медиаобразование, аудиовизуальный медиатекст.*

На сучасному етапі інформатизації суспільства медіапродукція є не тільки засобом передачі інформації, а й своєрідною галуззю в системі культури, яка створює, опосередковує, соціалізує та транслює культурну спадщину суспільства.

Аналіз філософських, культурологічних, мистецтвознавчих наукових першоджерел дозволив з'ясувати, що в умовах взаємодії техногенних та художніх факторів сформувався аудіовізуальний феномен як нова форма існування культури та мистецтва, в який медійна технічна опосередкованість поєднується зі специфічним характером звукозорової образності просторово-часових мистецтв [5; 9; 10].

Можливості аудіовізуальних мистецтв стали основою формування нової системи освіти — медіаосвіти, яка базується на сучасних комунікативних можливостях і не просто навчає, виховує, розвиває, а й готує учнів до життя в інформаційному просторі. Застосування медіаосвіти сьогодні стає необхідним у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музики. Оновлення змісту його музично-педагогічної підготовки потребує використання форм і методів навчання, які б забезпечили, з одного боку, формування фахівця, здатного до творчого пошуку та експерименту, з другого – виховання вчителя, який володіє сучасними інформаційними технологіями та звертається у своїй діяльності до досвіду медіакультури. Але науково обґрунтовані педагогічні технології формування медіакультури майбутнього вчителя музики ще не представлені в педагогічній науці, і це негативно впливає на стан вітчизняної музичної освіти.

Концептуальною основою даної технології є теорія формування критичного мислення, культурологічна та естетична теорії медіаосвіти, а також ключові поняття медіаосвіти, сформульовані британськими медіапедагогами К. Безелгет та Е. Хартом [7; 10]. Вибір цих теорій обумовлений основними цілями та пріоритетними напрямками музичної освіти, спрямованої на формування естетично розвинутої, творчо активної, культурно адаптованої особистості, спроможної критично осмислювати соціальні та культурні явища та органічно існувати в медіасуспільстві.

Головна мета теорії формування критичного мислення – захист від медіаманіпуляцій, навчання свobodному орієнтуванню в інформаційному потоці сучасного суспільства. Основний зміст – оцінка впливу медіа, вміння оперувати кодами медіа, грамотно сприймати, розуміти та аналізувати медіаінформацію [10]. Для майбутнього вчителя музики оволодіння таким механізмом є гарантією повноцінного розуміння та аналізу медіаінформації, володіння медіамовою та усвідомлення закономірностей художнього впливу творів аудіовізуальних мистецтв.

Вивчення та аналіз досліджень вітчизняних та зарубіжних медіапедагогів показали, що культурологічна теорія медіаосвіти спирається на концепцію “діалогу культур” Н.Бахтіна і В.Біблера, яка з філософського терміну перетворюється на педагогічне явище [1; 3; 7]. Для майбутнього вчителя музики розуміння медіатексту як форми спілкування культур означає вихід на рівень культурного макродіалогу. Тобто згідно теорії В. Біблера, він перетворюється з просто освіченої людини на людину культури, притаманну процесам гуманітарної освіти, сучасні тенденції якої підтверджують біблерівську тезу: “Феномен культури все більше зрушується в центр людського буття” [1, с. 261].

Естетична теорія спрямована на аналіз та засвоєння авторського світу художнього медіатексту, семантична та семіотична структура якого спирається на загальноестетичні закони та має ряд аналогій з побудовою творів інших мистецтв [10]. Наприклад, в творах театрального мистецтва, як і в аудіовізуальному медіатексті, художній образ народжується в синтезі вербальної, візуальної та музичної складових (різниця – у віртуальній природі медіатексту). Побудова літературного твору майже аналогічна побудові вербальної складової медіатексту (ідентичність понять у авторській концепції, темі, ідеї, фабулі, сюжеті, композиції, драматургії, стилі тощо). Але більшість аналогій ми знаходимо між структурою аудіовізуального медіатексту та музичного твору. Як вважав медіапедагог Ю. Усов, “семантично збагачений реальною часовою протяжністю, двомірний аудіовізуальний простір потребує від глядача навичок сприйняття музики – ритм екранного твору, пластики просторово-часових співвідношень дискретно організованого екранного простору” [9, с. 14]. Таким чином, розуміння аудіовізуальної мови медіа допоможе майбутньому вчителю музики краще усвідомити виразні, композиційні, драматургічні принципи побудови музичного твору

та зрозуміти музичні закони в контексті системи мистецтв, поширеної сьогодні новими аудіовізуальними мистецтвами.

Ключові поняття медіаосвіти, обґрунтовані британськими медіапедагогами К. Безелгет та Е. Хартом, стають методологічною базою більшості медіаосвітніх концепцій завдяки тому, що дозволяють структурувати педагогічну діяльність. Медіатексти функціонують в суспільстві і розглядати їх можна тільки у взаємозв'язку авторів, текстів та сприймаючої аудиторії. К. Безелгет та Е. Харт запропонували 6 ключових понять, на яких базуються всі аспекти вивчення медіа: агенції медіа (хто та чому передає інформацію), категорії медіа (який це тип тексту), технології медіа (як цей текст створений), мова медіа (що цей текст означає), аудиторії медіа (хто сприймає текст та його зміст), медійні репрезентації (як цей текст представляє свою тематику) [10].

При створенні структури технології формування медіакультури майбутнього вчителя музики засобами аудіовізуальних мистецтв ми враховували модель, запропоновану дослідниками освітнього телебачення Г. Саломон та А. М. дель Кампо [12]. Головною проблемою аудіовізуальних освітніх програм ці вчені вважають протиріччя між поставленими цілями та педагогічним результатом. Щоб подолати це протиріччя, дослідники запропонували освітню комунікативну модель, яка включає три основних компонента: input – output – process, де input розуміється як вхід в систему і включає наступні елементи: навчальний план, програма, демонстрація аудіовізуального медіатексту, осягнення змісту медіатексту; output – вихід, результат, зміна відносин, нові знання, вміння, навички; process – регулятор, який перетворює вхід, щоб створити продукцію (вихід), педагогічний результат [12, с. 9].

На перехресті 3-х компонентів виникає 7 сполучень: input; output; process; input – output; output – process; input – process; input – output – process.

У розробленій нами технології кожне з цих сполучень виконує роль технологічного етапу:

- Вхід – це те, що викладається, пропонується для вивчення, власне аудіовізуальний медіатекст, визначення мотивації (чому обраний саме він?), актуалізація існуючих знань.
- Вхід-процес – формулювання перших образно-емоційних вражень, формування інтересу до роботи з аудіовізуальним медіатекстом, постановка цілей навчання.
- Процес – отримання знань з теорії та історії медіакультури, необхідних для розуміння змісту аудіовізуального медіатексту, що вивчається; всебічний аналіз за наданим алгоритмом.
- Процес-вихід – коректування початкових цілей навчання, побудова подальших дій (на основі усвідомлення зрозумілих та незрозумілих аспектів), вербалізація вражень як крок до структурування нового знання.
- Вхід-процес-вихід – обмін враженнями, дискусії, проблемні колективні обговорення, варіативність оцінок аудіовізуального медіатексту, що вивчається, оволодіння креативними вміннями на матеріалі аудіовізуального медіатексту (написання сценаріїв, рольові ігри, ситуативні ігри, створення власних медіатекстів).
- Вхід-вихід – порівняння первинного та досягненого рівня знань, міркування, самоспостереження, самопізнання, їх осмислення та вербальне формулювання.
- Вихід – педагогічний результат: народження нового знання, констатація сформованого рівня медіакультури, постановка нових цілей навчання.

Кожен з етапів технології формування медіакультури майбутнього вчителя музики засобами аудіовізуальних мистецтв виконує певні функції, які об'єднуються залежно від досягнутого педагогічного результату. Перший етап – мотиваційну, другий – комунікативну, третій – інформаційну, четвертий – систематизаційну, п'ятий – креативну, шостий – оцінювальну, сьомий – результативну.

При розробці критеріїв сформованості медіакультури майбутнього вчителя музики ми враховували запропоновану російським медіапедагогом А. Федоровим класифікацію

показників професійної медіакомпетентності майбутніх педагогів: мотиваційний, інформаційний, методичний, практико-операційний, креативний [11, с. 68-69] та особливості професійної підготовки майбутнього вчителя музики. В результаті нами були визначені наступні критерії рівня сформованості медіакультури – мотиваційний, інформаційно-теоретичний, творчо-практичний, методичний, аудіовізуальний.

Мотиваційний критерій базується на потребах майбутнього вчителя музики при визначенні мотивації вибору аудіовізуальних медіатекстів.

Інформаційно-теоретичний критерій віддзеркалює рівень інформованості, теоретично-педагогічних знань майбутнього вчителя музики в сфері медіа.

Творчо-практичний критерій характеризується вміннями усвідомлено обирати, критично аналізувати, інтерпретувати, створювати, розповсюджувати медіатексти.

Методичний критерій визначає методичні вміння, рівень педагогічного артистизму майбутнього вчителя музики в процесі спілкування з аудіовізуальним медіатекстом.

Аудіовізуальний критерій характеризує стан аудіовізуальної культури майбутнього вчителя музики, усвідомлення їм ролі музики в структурі медіатексту та принципів аналізу музичної складової аудіовізуального медіатексту, вміння та навички не тільки аудійного, а й аудіовізуального аналізу (спроможність “бачити” музику шляхом розвитку візуального мислення та фіксувати аудіовізуальний образ, усвідомлюючи специфіку просторово-часових співвідношень екранного простору).

Для визначення рівнів сформованості медіакультури майбутнього вчителя музики за основу було прийнято розуміння тексту-твору: низький рівень (інтуїтивно-асоціативний) – первинне сприйняття аудіовізуального медіатексту; середній рівень (емоційно-інтелектуальний) – розуміння контексту даної мови та даної культури, високий рівень (креативний) – активне діалогічне розуміння.

Впровадження технології здійснювалось у двох напрямках: інтегрованому, в процесі викладання базових дисциплін “Методика музичного виховання” та “Історія музичного мистецтва” та автономному, під час вивчення спецкурсу “Основи медіакультури майбутнього вчителя музики”, який доповнював дисципліни, утворюючи основу професійної підготовки майбутнього вчителя музики.

Впровадження технології здійснювалось у відповідності з особистісно зорієнтованим та акмеологічним підходами. За визначенням Є. Мурюкіної, особистісно зорієнтований підхід ґрунтується на принципах природовідповідності, культуровідповідності, індивідуально-особистісної спрямованості навчання, життєтворчості, співробітництва [7, с. 41].

Акмеологічний підхід орієнтує суб’єкта навчання на досягнення вершин його можливостей (від грецького слова акме – вершина, розквіт), забезпечує високу продуктивність професійної діяльності майбутнього вчителя музики, формування функціональних резервних можливостей особистості студента, психологічної готовності до діяльності в різних ситуаціях, а також “дозволяє успішно формувати гностичні, проектувальні, конструктивні, організаторські й комунікативні уміння” (Г. Дутка) [4, с. 12].

Аналіз науково-педагогічної літератури з питань медіаосвіти показав, що формування медіакультури в контексті особистісно-зорієнтованого та акмеологічного підходів традиційно пов’язано з проблемним навчанням, яке дослідник Г. Селевко розуміє як “створення в свідомості учнів під керівництвом вчителя проблемних ситуацій та організація активної самостійної діяльності учнів з їх розв’язання” [8, с. 61].

Проблемне навчання в контексті запропонованої нами технології виконує наступні функції:

- гуманізація процесу навчання майбутнього вчителя музики (згідно акмеологічного підходу, в центрі педагогічної системи – особистість, її розвиток та самоактуалізація);
- розвиток суб’єктної позиції завдяки активізації особистісних змістів на загальноестетичному рівні та в сфері професійної компетентності;

- творчий характер засвоєння знань про медіакультуру та набуття вмінь та навичок роботи з медіатекстами;
- розвиток критичного мислення стосовно сфери медіа;
- формування вмінь та навичок креативного використання отриманих знань в проблемних ситуаціях та нестандартних умовах;
- оволодіння методами наукового дослідження та художньої творчості.

Основним засобом запропонованої технології є аудіовізуальний медіатекст, тому що формування медіакультури відбувається шляхом сприйняття, аналізу, інтерпретації, оцінки та створення аудіовізуальних медіатекстів на всіх етапах технологічної структури.

При створенні універсального алгоритму роботи з аудіовізуальним медіатекстом ми враховували особливості сприйняття екранного твору, запропонованого дослідником Ю. Усовим [9], алгоритм аналізу медіатексту, розроблений медіапедагогом Є. Бондаренко[2] та етапи педагогічного керівництва перцептивним процесом, які педагог-науковець Л. Масол визначила як передкомунікативний, комунікативний і посткомунікативний [6, с. 32].

Алгоритм роботи з медіатекстом в структурі технології формування медіакультури майбутнього вчителя музики засобами аудіовізуальних мистецтв, як встановлено в процесі дослідження, повинен враховувати не тільки загальні принципи функціонування творів аудіовізуальних медіатекстів, а й послідовність перцептивних дій згідно законів аудіовізуального мислення. Запропонований нами алгоритм включає наступну послідовність дій, за якою кожен етап відповідає стадіям формування критичного мислення:

1. Передкомунікативний етап (виклик).
 - 1.1.Отримання знань про автора, культурний контекст, особливості створення та функціонування медіатексту.
 - 1.2.Уточнення суджень, понять, умовиводів, необхідних для розуміння медіатексту.
2. Комунікативний етап (осмислення).
 - 2.1.Демонстрація медіатексту.
3. Посткомунікативний етап (рефлексія).
 - 3.1.Аналіз жанру та аудиторії медіатексту.
 - 3.2.Аналіз співвідношення вербальної, візуальної та аудійної складових.
 - 3.3.Аналіз мови складових.
 - 3.4.Аналіз з позиції інтертекстуальності.
 - 3.5.Аналіз з позиції конвергентності.
 - 3.6.Аналіз авторської концепції.
 - 3.7.Аналіз власного відношення.
 - 3.8.Аналіз методичних прийомів роботи з даним медіатекстом.

Робота з медіатекстом за даним алгоритмом показала, що на передкомунікативному етапі більшість студентів не володіли термінологією медіаосвіти, були не спроможні застосовувати свої знання з історії та теорії медіакультури, формулювати думки стосовно функціонування медіатвору в медійному просторі та системі культури. На комунікативному етапі значно збільшився інтерес студентської аудиторії до медіатексту, що вивчався, завдяки створенню проблемної ситуації передбачення, яка підштовхнула розумовий пошук. В ході посткомунікативного етапу, отримання нових знань стосовно термінології, історії, теорії медіакультури логічно закріпилося формуванням вмінь та навичок сприймати, аналізувати, оцінювати медіатекст, обирати оптимальні методи аналізу.

Узагальнення результатів впровадження запропонованої технології дає підстави стверджувати, що формування медіакультури майбутнього вчителя музики в процесі професійної підготовки буде ефективним за умов:

- інтеграції аудіовізуального медіатексту в процес професійної підготовки майбутнього вчителя музики;
- формування мотивації педагогічно доцільного спілкування з аудіовізуальним медіатекстом;
- набуття знань з історії та теорії медіакультури;

- формування аналітичних, практичних і творчих вмінь та навичок у роботі з аудіовізуальним медіатекстом;
- формування методичних вмінь роботи з аудіовізуальним медіатекстом
- формування вмінь та навичок аудіовізуального сприйняття та аудіовізуального мислення.

Література

1. **Библер В. С.** От наукоучения – к логике культуры. Два философских введения в двадцать первый век / В. Библер. – М.: Политиздат, 1991. – 412 [1] с.
2. **Бондаренко Е.** Формирование медиакультуры подростков / Е. Бондаренко // Медиаобразование сегодня: содержание и менеджмент. Материалы международной научно-практической конференции. – М.:Издательство Государственного ун-та управления, 2002. – С. 10–13.
3. **Викторова Л. Г.** Диалогическая концепция культуры М. М. Бахтина - В. С. Библера [Электронный ресурс]. – Режим доступа до статті: <http://res.krasu.ru/paradigma/1/6.htm>.
4. **Дутка Г.** Фундаменталізація професійної підготовки фахівців у контексті акмеологічної парадигми освіти / Г. Дутка // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – №2. – С. 9–15.
5. **Каган М. С.** Морфология искусства: Историко-теоретическое исследование внутреннего строения мира искусств. Ч 1, 2, 3 / М. С. Каган. – Л.: Искусство, 1972. – 440 с.
6. **Масол Л. М.** Телебачення в естетичному вихованні сучасних школярів / Л. М. Масол // Шлях освіти. – 2003. – №4. – С. 28–33.
7. **Мурюкина Е. В.** Диалогическая концепция культуры как методологическая основа медиаобразования / Е. В. Мурюкина // Медиаобразование. Российский журнал истории, теории и практики медиапедагогика. – 2005. – №3. – С. 33–45.
8. **Селевко Г. К.** Проблемное обучение / Г. К. Селевко // Школьные технологии. – 2006. – № 2. – С.61–65.
9. **Усов Ю.Н.** Основы экранной культуры / Ю. Н. Усов. – М.: Новая школа, 1993. – 90 с.
10. **Федоров А. В.** Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза / А. В. Федоров. – М.: Изд-во МОО ВПП «Информация для всех», 2007. – 616 с.
11. **Федоров А. В.** Система подготовки студентов педвузов к эстетическому воспитанию школьников на материале экранных искусств (Кино, телевидение, видео): автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора педагогических наук: спец. 13.00.02 «Методика преподавания (создание и использование средств обучения)» / А. В. Федоров. – М., 1993. – 33 с.
12. **Impact of educational television on young children.** – Paris: Unesco, 1981. – 60 p.

УДК 371.134:78:37.036

Мельник О.П.

ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

В статті розглянуто проблему формування опыта музыкально-просветительской деятельности студентов факультетов искусств в педагогических университетах. Автор обращает внимание на существующие недостатки как в подготовке данного направления деятельности, так и в осуществлении музыкально-просветительских мероприятий (на примере музыкальной беседы) и предлагает эффективные пути их преодоления.

Ключевые слова: *опыт музыкально-просветительской деятельности, музыкальная*